

KP-NOORD-HOLLAND

ALGEMEEN

Om geen conclusies uit te lokken, die onjuist zijn: het opschrift „KP-Noord-Holland” is enigszins misleidend. Het wekt gedachten aan een min of meer hechte provinciale organisatie, waarin aan elke ploeg een bepaalde plaats is toebedeeld en waarin de leden zich hebben te gedragen naar de door een leiding vastgestelde richtlijnen. In werkelijkheid hebben de knokploegen in deze provincie een dergelijke samenhang niet of slechts korte tijd gekend. Wel heeft er een band bestaan tussen de verschillende ploegen onderling, ook was er in meerdere gevallen sprake van noodzakelijk gezamenlijk overleg, maar dit was dan eer vrucht van gelukkige toevallige omstandigheden, dan gevolg van doelbewuste organisatorische initiatieven. Zoekt men voor deze situatie naar een verklaring, dan springt het volgende spoedig in het oog: de sterk-individualistische inslag van de Noordhollandse KP en min of meer in verband daarmee het ontbreken van een krachtige centrale leiding.

De doorsnee KP'er was — begrijpelijk — nogal individualistisch van aard. Hij hield niet van regelen, nog minder van regels en van leiders had hij bepaaldelijk een afschuw. Gold dit in het algemeen al, in deze provincie kwam het in zeer sterke mate tot uiting. Men voelde er eenvoudig niets voor zich de wet te laten stellen door mensen, die ten opzichte van het eigen vertrouwde ploegverband voor derden doorgingen, zelfs niet al was die „derde” bv. de Top van de LKP. Zeker, men werkte steeds in de beste verstandhouding met een Top-figuur als Bertus (Leendert M. Valstar †), de LKP-leider voor het Westen, en men volgde zijn adviezen loyaal op, maar *niet* omdat hij de Westelijke LKP-leider was, doch veel meer omdat hij werd beschouwd als een „geschikte vent”, als „één van ons”. Had hij deze predicaten niet kunnen verwerven, men zou maling aan hem hebben gehad en eigen gang zijn gegaan, zoals men in deze provincie zo dikwijls eigen gang is gegaan, uitsluitend afgaande op eigen, zeer persoonlijke inzichten. Een tweede omstandigheid, die de groei van een provinciaal verband steeds heeft belemmerd, was het ontbreken van een krachtige centrale leiding.

De Haas (Fritz G. M. Conijn †) uit Alkmaar, een beminnelijke en ondernemende figuur, in wiens handen de leiding de langste tijd berustte, was niet alleen te jong om voldoende invloed op de algemene gang van zaken te kunnen uitoefenen, ook kreeg hij daartoe te weinig de gelegenheid door de vrij late start van het KP-werk op grotere schaal. Die start viel pas in de maanden Februari-Maart '44 en daarna had men de handen meteen zo vol aan het kraakwerk c.a., dat er van organiseren in de brede weinig terecht kon komen. Toen de leiding later in andere handen overging, bleef hetzelfde gelden: te veel direct tegen de bezetter gerichte acties dan dat er sprake kon zijn van belangrijk organisatorisch werk. Het gebrek aan een centrale leidinggevende figuur heeft zich in enkele gevallen ook nog op geheel andere wijze gewroken. Stonden de meeste KP'ers moreel sterk genoeg om bij hun werk, ook zonder toezicht van een gezagbezittende leiding, binnen de grenzen van het toelaatbare te blijven, er waren er ook, die soms op droeve wijze eigen zwakheid of gebrek aan verantwoordelijkheidsbesef demonstreerden door daden, die — hoewel verklaarbaar — moeilijk vielen goed te keuren. Het ontbreken van een tegenwicht, gelegen in een daadkrachtig centraal bestuur, was voor deze laatsten een weelde, waarvoor hun benen te zwak bleken.

Dit tekort aan verantwoordelijkheidsbesef bij enkelen heeft er in zijn gevolgen wel eens toe geleid, dat — met name in „hogere” illegale kringen — de KP-Noord-Holland in haar

geheel ruwheid van optreden is verweten. Objectieve beschouwing der provinciale KP-geschiedenis leert echter, dat voor dit verwijt in de tijd voor September '44 weinig of geen bewijzen zijn aan te voeren, terwijl voor de periode daarna de bijzondere felheid van het optreden der landwacht zeer in aanmerking moet worden genomen. Tenslotte dient hierbij ook in het oog te worden gehouden de grote geestelijke differentie onder de Noordhollandse KP'ers. De rooms katholieke vecht broederlijk naast de communist, de gereformeerde naast de humanist. In allen was de drang naar rechtvaardigheid, brandde de vlam der solidariteit met de ontrechten, de haat tegen de heerschappij van het brute geweld, maar voor de één golden andere opvattingen dan voor de ander. Waar elders — bij meer homogene opvattingen — tekortkomingen gemakkelijk vielen te corrigeren door een krachtige geestelijk gelijkgerichte leiding, daar bleef zulks hier bij het ontbreken van zodanige leiding wel eens achterwege of zonder resultaat.

DE PLOEGEN

Na bovenstaande kenschets kan het zijn nut hebben, alvorens aan een uitvoeriger beschrijving der KP-historie te beginnen, in vogelvlucht een overzicht van de ontwikkeling van het KP-werk te geven.

Tot September '44 heeft Noord-Holland slechts twee op de voorgrond tredende ploegen gekend, tw. die van Alkmaar (ook wel de KP-Hoord-Nolland genoemd om haar provinciaal karakter en i.v.m. de vele interprovinciale contacten) en die van Purmerend (meer bekend onder de naam KP-Waterland, welke naam na de uitbreiding in September '44 werd aangenomen).

Beider oprichting vond plaats in de maanden Februari-Maart '44.

Wat voor dit tijdstip op het terrein van het gewapende verzet werd verricht, was van geringere omvang (hierop wordt nader teruggekomen) en/of — op één uitzondering na (nl. het optreden van de KP-Enkhuizen in October '43) — buiten het verband der landelijke organisatie. In verband met de laatstbedoelde activiteit moet vooral worden gewezen op het werk van de Raad van Verzet, welke — in Noord-Holland in hoofdzaak communistische — organisatie, met name in de Zaanstreek nogal van zich heeft doen spreken. Aangezien de KP voor de BS-periode weinig of geen relaties met de RvV heeft onderhouden, behoeft hierop niet verder te worden ingegaan.

Eerst in Augustus '44 kregen de KP's Alkmaar en Purmerend gezelschap, toen enkele pas gevormde ploegen door de provinciale leiding werden geplaatst in het grotere verband. Het betrof hier de ploegen Haarlemmermeer, Wormerveer en — wat later — Kennemerland en het Gooi. Lag het zwaartepunt van de activiteit der KP's Alkmaar en Purmerend in de periode voor Dolle Dinsdag, die der laatstgenoemde ploegen heeft gelegen in de tijd daarna en voor het grootste deel binnen het raam der BS. Niettegenstaande dat behoren ze toch in dit overzicht thuis, daar ze alle wortel hebben geschoten in de bodem der LO.

HET EERSTE GEWAPENDE OPTREDEN

De eerste bescheiden gewapende verzetsactiviteit werd in de provincie Noord-Holland lang voor het bestaan der LKP ontplooid. Reeds in '40 waren Hans (Theodorus Dobbe †) en zijn vrienden in het Gooi bezig met het verzamelen van wapens en springstoffen. Dat dit niet gebeurde uit curiositeits-overwegingen ondervonden de in een perceel aan de Bernard Zweerskade te Amsterdam ondergebrachte Duitse officieren, toen dit onderkomen op 14 Mei '41 voor een deel werd opgeblazen. Verschillende officieren kwamen hierbij om het leven. Later — in de zomer van '43 — opereerden de Oranje Vrijbuiters nogal eens

in het Gooi. Het werk, zowel van Dobbe c.s. als van de Oranje Vrijbuiters, vindt elders in dit boek beschrijving, zodat hier wordt volstaan met de blote vermelding. ¹⁾

Toen Dobbe de grond te heet onder de voeten werd, week hij uit naar het Noorden, terwijl de ploeg der Oranje Vrijbuiters, na de overval op het distributiekantoor te Huizen op 19 Juli '43, zo goed als geheel uit elkaar werd geslagen. Van beide groeperingen bleven enkele vertakkingen doorwerken, maar deze leden lange tijd een bloedarm bestaan en brachten het slechts nu en dan tot kleinere op zich zelf staande acties. Eerst in BS-tijd kwam in het Gooi weer wat meer leven in de gewapende verzetsbrouwerij.

In de rest van de provincie bleef het lange tijd vrij rustig. Wel werd er door diverse organisaties, zoals de OD, LO en Inlichtingendiensten, onder hoogspanning gewerkt, maar van hun werkzaamheden viel aan de oppervlakte weinig te bespeuren.

De plaats waar de officiële KP-vlag voor het eerst werd ontrold, was het oude Zuiderzeestadje Enkhuizen. In overleg met de pas opgerichte Top-LKP en met de LO-bestuurders van Noord-Holland werd hier in Augustus '43 een knokploeg opgericht o.l.v. Han, een in Enkhuizen gestationeerde onderduiker, afkomstig uit de provincie Groningen, die als LO'er reeds enkele keren de landelijke LO-Beurs had bezocht. Samen met enkele andere LO-medewerkers werd een tweetal pogingen ondernomen om een distributiekantoor te kraken, waarbij succes echter uitbleef. De eerste gelukte overval, die op het gemeentehuis te Hoogkarspel op 1 September '43 ter bevrijding van een falsificatie-contactman, werd tevens de laatste. De SD kwam de daders op het spoor en wist — na op 12 October drie LO'ers gearresteerd te hebben — op 14 October vijf leden van de ploeg te arresteren. Gevolg van een en ander was ook de bekende arrestatie te Hoorn op 19 October '43. ²⁾

Han, die juist op de 14e afwezig was, vertrok daarop naar de Zaanstreek, waar hij zijn LO-werkzaamheden voortzette en later naar Purmerend om daar weer een rol te gaan spelen in de knokploeg, die in Maart '44 ter plaatse werd opgericht.

DE KP-ALKMAAR

Werd dit eerste in Noord-Holland van „boven af” geleide initiatief al spoedig lam gelegd, belangrijker werd het initiatief, dat in diezelfde tijd van „onderen op” begon te groeien. Op twee, drie verschillende plaatsen in de provincie maakten zich in het najaar van '43 groepjes jongeren uit het toenmalige verzetsfront los om stellingen te gaan betrekken van waaruit de vijand het meest direct kon worden bestookt. Wij doelen hier op de activiteit te Alkmaar, in de Zaanstreek en in Waterland. Als degeen, die hierbij het meest op de voorgrond is getreden moet worden vermeld de reeds meergenoemde Fritz Conijn uit Alkmaar.

Reeds in '41, toen zeventien jaren oud en nog leerling van een rooms katholiek gymnasium, was hij begonnen met het inzamelen van gelden ten behoeve van nooddriftige gezinnen van zeevarenden. Na zijn eindexamen in '42, schiep hij zich de gelegenheid om zijn stedelijke hulpactie uit te breiden tot inzameling van gelden in wijdere kring, waardoor hij mede de basis legde voor het werk van het Nationaal Steun Fonds, dat hij voor de kop van Noord-Holland beheerde tot aan het begin van zijn KP-activiteit. Dank zij de vele illegale verbindingen, waarover hij in de loop van de tijd de beschikking kreeg, kon er weinig op verzetsterrein gebeuren, waarvan hij geen weet kreeg.

Als NSF-vertegenwoordiger bezocht hij op 12 October '43 voor het eerst de LO-Beurs van Noord-Holland, die toen te Alkmaar werd gehouden, teneinde in het kader van de tussen delandelijke leiding der LO en van het NSF gemaakte afspraak om tot een betere begrenzing

¹⁾ Zie pag. 354 en 503.

²⁾ Zie pag. 52 e.v.

van de taken dezer beide organisaties te komen, besprekingen met de provinciale LO-raad te voeren. Door deze regeling, waarbij de LO de financiële verzorging van onderduikers op zich nam, terwijl het NSF de achterblijvende behoeftige gezinnen voor zijn rekening zou nemen, kon Fritz Conijn de bij hem in zorg zijnde onderduikers overdragen aan de LO. Dit verlichtte zijn taak aanzienlijk, zodat hij kon besluiten, meer aandacht te besteden aan het in die tijd langzaam opkomende gewapende verzet. Er deden allerlei verhalen de ronde over kraken en overvallen en — hoewel Fritz' verzetswerk in de eerste plaats moet worden gezien als uitvloeisel van zijn overtuiging, die hem de zijde van het recht deed kiezen —, zij zullen in hem ongetwijfeld de drang naar krachtiger, nog radicaler verzet hebben versterkt. Reeds in zijn jonge jaren was zijn hart uitgegaan naar de verkennery, naar zeilen en naar reizen en het was ook thans die gezonde zucht naar avontuur, die de ontdekkingsreiziger uitdrijft naar barre oorden van verlatenheid en die de zeeman doet zwerven langs verre vreemde kusten, die ook Fritz a.h.w. voorbestemde tot een belangrijke plaats in het KP-verzet.

*Fritz G. M. Conijn
(De Haas)
Leid. KP-Alkmaar.
Tevens: NSF.
Gearr. 29-9-'44. Zie pag.
528.*

Dank zij vele nieuwe LO-relaties wist Fritz begin Januari '44 een ontmoeting met Bertus, de LKP-leider voor het Westen, te bewerkstelligen, hetgeen tot resultaat had, dat zou worden getracht, zo spoedig mogelijk een knokploeg in Noord-Holland te vormen. Op dat ogenblik had Fritz reeds enkele medewerkers aangetrokken, een drietal leden van een gedeeltelijk opgerolde Haagse verzetsgroep, met wie hij de eerste voorbereidingen voor een overval op het distributiekantoor te Alkmaar al had getroffen. In diezelfde tijd kwam Fritz eveneens in verbinding met een nog in geen enkel verband werkende ploeg uit Koog-Bloemwijk. Bestonden haar werkzaamheden aanvankelijk uit verzorgingswerk, pilotenhulp en spionage, na de uitbreiding in November '43 met enkele leden van de uiteengeslagen ploeg Veenendaal, die reeds had geopeerd in de provincies Utrecht en Gelderland (zie hiervoor de beschrijving van de KP-Utrecht; pag. 510 e.v.) had men zich toegelegd op kraakwerk.

Zo was op 9 November '43 het distributiekantoor Oegstgeest door hun toedoen „gevallen”. De leiding was toen overgegaan in handen van de koopvaardij-stuurman „Kappie” (Albertus A. G. Hommerson †), een der uit Utrecht overgekomen KP'ers. Het was met hem, dat Fritz in Januari '44 een bespreking zou hebben, waarbij de intrede van deze ploeg in LKP-verband zou overwogen worden. Onvoorziene gebeurtenissen deden de plannen echter schipbreuk lijden. Kappie en het grootste deel van zijn ploeg werden na een geslaagde overval op het postkantoor te Purmerend, in het laatst van Januari '44 gearresteerd. Slechts enkele leden ontsprongen de dans, waaronder de broer van Kappie, Ben, met wie Fritz kort daarop de uitgestelde bespreking hield. De missie was toen helaas een ander geworden: Fritz te verzoeken enige gewapende mensen af te staan om de arrestanten uit de Weteringschans te bevrijden. Fritz zegde volledige medewerking toe en reeds was men in overleg getreden met een lid van het gevangenis personeel toen het bericht werd ontvangen, dat Kappie en zijn vrienden op 22 Februari '44 waren gefusilleerd.

Zij behoorden tot de eerste slachtoffers van het gewapende verzet in deze provincie. Als een bloedige waarschuwing voor allen, die de weg van dit harde, meedogenloze verzet op wilden, was daar bij het begin deze fusillade. Doch die achterbleven verdubbelden hun krachten in plaats van zich terug te trekken. Nadat Fritz en enige zijner vrienden op 14 Februari '44 nog hadden geassisteerd bij de overval op het distributiekantoor te Houten en op 26 Februari d.a.v. bij die op het politiebureau te Delft, waaruit de ploeg van Bertus 38 pistolen kraakte en twee gevangenen bevrijdde, werd begin Maart de zelfstandige

Anton Kranenburg
(Tom)

Dirk E. Wierenga
(Theo)

Harm H. Gerssen

Jacobus J. Heijdra
(Joep)

Albertus A. G. Hommerson
(Kappie)
Tevens: KP-Veenendaal.

Beiden: KP-Enkhuizen. Gearresteerd 14-10-'43 ten gevolge van andere arrestaties. Zie pag. 523.

Deze 3 personen behoorden tot de KP-Koog/Bloemwijk. Gerssen werd 22-1-'44 gearresteerd door provocatie van V-man Van Bree. Tegelijk met hem werd een medewerker gearresteerd die de SD zijn diensten aanbood. Daardoor volgde dezelfde dag de arrestatie van Heijdra in Amsterdam en de volgende dag die van Hommerson in Veenendaal, benevens van Koetsier. Zie pag. 505.

KP-Alkmaar opgericht en, volledig erkend door de Top-LKP, in het landelijk verband opgenomen. De eerste belangrijke overval, uitgevoerd door de voltallige KP-Alkmaar, was die op het distributiekantoor Venhuizen op 28 Maart '44. In de ploeg waren medewerkers uit verschillende delen van het land opgenomen; zelfs had zich een drietal Limburgers bij haar aangesloten, nadat zij het Zuiden hadden moeten verlaten i.v.m. een daar door hen gepleegde overval op het gemeentehuis te Haelen. Een van hen was Pierre, die al spoedig de rechterhand werd van Fritz. Bij de samenstelling van de ploeg hadden noch religieuze noch politieke inzichten een rol gespeeld, slechts was gelet op de persoonlijke eigenschappen der toegetroeden leden. In de loop van de tijd vonden diverse mutaties plaats, maar met een vaste kern van ongeveer tien man kon steeds rekening worden gehouden.

DE KP-PURMEREND

De opkomst van de Purmerender ploeg viel ongeveer in dezelfde tijd als die van de KP-Alkmaar. Geboren uit de bonkaarten nood en uit de wens om de Duitsers krachtiger te bestrijden, werd deze KP in overleg met de plaatselijke LO-afdeling in het begin van Maart '44 opgericht op initiatief van enkele jongelui, die, naar Duitse maatstaven, geen van allen een brandschoon verleden hadden, t.w. de reeds eerder ter sprake gebrachte Han van de uiteengeslagen KP-Enkhuizen, de tuindersknecht Koen (Koenraad Rozendaal †), een bescheiden en uiterst conscientieuze jongeman, en Ben, een beroepssergeant uit het Nederlandse leger. Koen, die als oudste van het drietal tot leider van de ploeg werd gekozen, en Ben waren afkomstig van de verzetsgroep Visser (Brune), van welke groep in de maand Januari '44 — nadat enkele overvallen, o.m. op het distributiekantoor Midden Beemster, met succes waren uitgevoerd — een aantal leden was gearresteerd. Ook Brune zelf was gearresteerd, een — naar later zou blijken — volkomen karakterloos iemand, die het dank zij zijn geslepenheid en eerzucht had weten te brengen tot een zeer invloedrijke positie in de illegaliteit ¹⁾. Koen en Ben waren enige tijd bezig geweest om hem vrij te krijgen, maar toen hun de onmogelijkheid daartoe was gebleken, voegden zij zich te Purmerend bij enige illegale kennissen, met bovengenoemd gevolg.

Als punt één werd maar direct een distributiekraak op de agenda geplaatst. Op 17 Maart

¹⁾ Zie pag. 361 e.v.

overviel men met goed gevolg distributiekantoor en politiebureau (met het oog op het daar opgeborgen bevolkingsregister) te Edam. Het kantoor werd na sluitingstijd bewaakt door een agent, die volgens opgave NSB'er zou zijn. Er werden daarom korte metten met hem gemaakt, toen hij na de sommatie: handen omhoog, even aarzelde. Drie kogels werden zijn deel . . . helaas, want de man bleek een goed Nederlander te zijn. Hij werd in het ziekenhuis te Purmerend opgenomen en mocht zich verheugen in de oprechte belangstelling der schuldbewuste KP'ers, die hem later, na de uitbreiding in September '44, gaarne als medewerker accepteerden.

*Koenraad Rozendaal
(Koen Visser)
Leid. KP-Purmerend.
(Waterland).*

*Gearr. 4-7-'44 t.g.v. ver-
raad Brune, wiens minna-
res Puck Klostermann een
bespreking met Koen had in
een restaurant te A'dam.
Zij gaf daarbij aan de SD
een afgesproken teken, waar-
op Koen gevolgd en gearr.
werd.*

Ook deze ploeg wist al spoedig de verbinding met Bertus en daarmee met de KP-Alkmaar tot stand te brengen, zodat Noord-Holland voortaan de vertegenwoordigers van twee ploegen naar de gehouden KP-leidersvergaderingen van het Westen kon zenden. Deze vergaderingen, die meestal in Amsterdam werden gehouden, kwamen de samenwerking in groter verband zeer ten goede. Dank zij dit onderlinge contact viel het Bertus bv. niet moeilijk vlot aan het verzoek van Bolhoed (Gerrit Jan v.d. Veen †), een bevriende RvV-relatie, te voldoen om enige mannen beschikbaar te stellen voor een overval op het Huis van Bewaring aan de Weteringschans ter bevrijding van een groot aantal gevangenen, onder wie De Ridder (Hendrik Dienske †), de LO-leider van Noord-Holland. Zowel leden van de KP-Alkmaar als van de KP-Purmerend kregen een belangrijk aandeel in deze riskante overval, die helaas op een ellendige mislukking uitliep.

Tijd om bij dergelijke trieste gebeurtenissen lang stil te staan, was er echter niet; men moest voort, niet achterom zien, maar enkel de stralende toekomst, waaraan iedere KP diep in zijn hart rotsvast geloofde, in het oog houden.

Diezelfde maand Mei '44 gaf nog drie overvallen te zien, die slaagden. Het distributiekantoor te Purmerend door Koen en zijn mannen, het DK te Heiloo door Fritz en zijn kornuiten, en nog een „stunt” te Ursem, die nogal stof deed opwaaien door de geruisloze verdwijning van de burgemeester ter plaatse. Deze man werd niet meer vertrouwd, nadat enige Joden bij hem thuis waren gearresteerd zonder dat hijzelf daarvan verdere last ondervond. Dit wekte grote bevreemding en men achtte het maar het zekerst hem te dwingen tijdelijk van het toneel te verdwijnen. Komisch was, dat deze burgervader, tegen wie men zelfs nog even veel straffere maatregelen had overwogen, door Radio Oranje kort daarop ten voorbeeld werd gesteld voor zijn aanblijvende collega's . . .

Naast de KP-Alkmaar had ook de ploeg Hoorn de hand in 's burgemeesters verdwijning. Deze ploeg, die was samengesteld uit leden van verschillende in Hoorn zetelende verzorgingsorganisaties en die te hooi en te gras, wanneer de wenselijkheid daartoe bleek, meestal op verzoek of in overleg met Fritz Conijn, kleinere overvallen pleegde, vormde een soort reserveploeg van de KP-Alkmaar. De KP-Hoorn heeft zich — voornamelijk op grond van gebeurtenissen in de meedogenloze laatste bezettingsmaanden — nogal enige faam verworven door de — laten we zeggen — ietwat hardhandige wijze van optreden. Vooral de landwacht, die in deze omgeving door zijn provocerende gedragingen schier elke dag tegenacties uitlokte, moest het nogal eens ontgelden. Allengs nam de strijd in en om Hoorn het karakter aan van een grimmige vete tussen landwacht en KP, waardoor de strijdmethoden er wederzijds niet zachtzinniger op werden.

Op 31 Mei '44 vond te Blokker een nachtelijk treffen plaats tussen vijf van een autokraak terugkerende KP'ers en drie landwachters, waarbij duchtig van de vuurwapenen werd gebruik gemaakt. Twee landwachters werden gedood, de derde wist gewond in de aarde-

donkere nacht te ontkomen. Helaas werd ook een der KP'ers dodelijk gewond. De nacht daarop nam een Silbertanneploeg gruwelijk wraak.

Voor de aanslag te Blokker en voor een even eerder plaats gevonden hebbende aanslag in de Zuidermeer, waarvan ook een landwachter het slachtoffer was geworden, moesten twee personen met hun leven boeten: Dr Samuel Wytema te Westwoud en de veehouder Nierop te Berkhout. Hoewel Dr Wytema een verdienstelijk illegaal werker was, waren beiden volkomen onschuldig aan de gepleegde aanslagen. Zij werden bij nacht uit hun bed gebeld en in de deuropening van hun woning in koelen bloede neergeschoten.

Is het te verwonderen, dat het verzet onder deze omstandigheden steeds meedogenlozer werd? Met een genadeloze felheid werd de strijd gevoerd, te feller nog naarmate de positie van de KP tegenover de dag en nacht speurende vijand moeilijker begon te worden. Onder het motto: alles te winnen en niets (dan het leven) te verliezen, voerde men de activiteit tot het uiterste op. Over Fritz schreef een zijner vrienden later: „Hij maakte in die tijd op mij de indruk, dat hij haast had, dat hij zo veel mogelijk wilde doen in de kortst mogelijke tijd”, en hij voegde er aan toe, „ik weet ook waarom. Fritz geloofde niet dat hij deze tijd zou overleven.”

En het was niet alleen Fritz, die deze edele haast aan de dag legde. Ook zijn vrienden werkten in deze maanden onder hoogspanning en ook onder hen waren er bij wie het onbestemde gevoelens post vatte, dat er iets mis moest gaan. Onbekende lijnen van contact, verraad, corruptie en informatie maakten elk uur tot een waagstuk.

Op 22 Mei '44 kreeg de KP-Alkmaar de eerste zware klap te incasseren, toen twee zijner leden en een koerierster op een contactadres in Amsterdam in een val liepen. De koerierster keerde na de bevrijding uit het Huis van Bewaring terug, doch de twee KP'ers werden op 10 Juni te Bloemendaal gefusilleerd. Op 4 Juli speelde Brune zijn vroegere medewerker Koen, die nota bene enkele maanden eerder alles in het werk had gesteld om zijn latere verrader uit gevangenschap te bevrijden, in handen van de SD. Koen werd opgevolgd door Han.

Op 23 Juni '44 vond de geruchtmakende overval op het distributiekantoor te Haarlem plaats, waaraan werd deelgenomen door leden van de KP's Alkmaar en Purmerend en een lid van de KP-Johannes Post, Jan (Johannus W. Wildschut †). Met medewerking van een der distributie-ambtenaren lieten Jan en Pierre zich in de kluis opsluiten, nadat zij zich als controlerende ambtenaren van het CDK toegang tot het bureau hadden verschaft. Toen zij zich na kantoortijd uit hun benarde positie hadden bevrijd, met de bedoeling, de op slot gewaande deuren voor de buiten geposteerde makkers te ontsluiten, stotten zij op een bewakende agent, die een praatje met de schoonmaakster stond te maken. De eerste werd vlug overmeesterd, doch de schoonmaakster, die, naar men dacht, tòch geen enkele kant uitkon, rende luidkeels om hulp gillende de straat op. De deuren bleken nl., zulks in strijd met het voorschrift, niet gesloten te zijn. De kans op succes was daarmee verkeken en de enige redding was nog te vinden in een overhaaste vlucht. Het werd een *sauve qui peut*, waarbij vooral Jan en Pierre in een uiterst netelige situatie kwamen te verkeren, daar zij hun schoenen, waarvan zij zich in de kluis hadden ontdaan, in de ontstane verwarring hadden achtergelaten en dus op sokken door Haarlem's drukke straten renden. Pierre trof nog het geluk in de hem passerende KP-auto te kunnen stappen, doch Jan, die een andere richting had genomen, werd door hinder van het toestromende publiek gearresteerd door een al te ijverige politieman. De anderen ontkwamen op het nippertje, hoewel het voor de chauffeur van de wagen, de KP'er Chris (Nicolaas J. Jonk †) slechts uitstel van executie betekende, daar hij kort daarop toch nog werd gevat.

Twee dagen na de narrow escape in Haarlem trof de KP-Alkmaar een ramp, die het einde van deze ploeg zou gaan betekenen. Terwijl Fritz en Pierre zich voor een bespreking naar

Haarlem hadden begeven, werd een sinds kort meewerkend lid van de KP, Ad (Ernst Klijzing †) gedurende een ritje op de motor van Fritz door de stad bij contrôle door de landwacht gearresteerd. Hij werd genoopt te vertellen, dat de motor toebehoorde aan Fritz. Deze kon gelukkig tijdig worden gewaarschuwd. De hele ploeg werd aanvankelijk veertien dagen met vakantie gezonden, maar er volgden een aantal arrestaties zowel te Alkmaar als te Hoorn. Gelukkig waren verschillende KP'ers erop voorbereid, doch niettemin behoorden twee leden van de KP-Alkmaar tot de slachtoffers. Tezamen met Ad en de gearresteerden bij de overval op het Huis van Bewaring aan de Weteringschans te Amsterdam¹⁾ op 15 Juli '44, onder wie Johannes Post en Hilbert van Dijk, vonden zij op 16 Juli de dood in de duinen van Bloemendaal. Ook van de andere weggevoerden keerden enkelen niet terug uit de concentratiekampen.

Met dat al was de positie van KP-Alkmaar en Hoorn onhoudbaar geworden. Zij, die door de mazen van het net waren geglipt, stoven naar alle kanten uiteen. Fritz en Pierre, zijn plaatsvervanger en naaste medewerker, trokken naar Amsterdam, waar zij onmiddellijk pogingen in het werk stelden om tot oprichting van een nieuwe ploeg te komen. Met o.m. de resten van de Amsterdamse ploeg, die op 15 Juli bij de overval op de Weteringschans door verraad zo goed als geheel in de val was gelopen, gelukte dit inderdaad en reeds na enkele weken — midden Augustus — konden de eerste overvallen van de KP-Amsterdam worden gemeld.

Kort daarop gingen echter ook de sombere voorgevoelens, die Fritz al enige tijd met zich meedroeg, op afschuwelijke wijze in vervulling. Op de dag, dat Pierre met zijn mensen de provincie in was voor het plegen van overvallen te Schagen en Spanbroek, liepen Fritz en enkele hem vergezellende illegale relaties in een restaurant bij de Berlagebrug in de val. Er zou daar een bespreking plaats vinden tussen Fritz en iemand van het NSF enerzijds, en iemand, die voorgaf te kunnen intermediairen bij de SD voor het loskopen van één van Fritz' zeer belangrijke contacten, anderzijds. De „intermediair” had de SD gewaarschuwd, die prompt tot arrestatie overging. Op 6 September werd Fritz op 20-jarige leeftijd in het concentratiekamp Vught gefusilleerd . . .

NAAR EEN PROVINCIAAL APPARAAT

Voor een goed begrip van de verdere ontwikkeling der Noordhollandse KP, is het nodig nog even op een vroegere periode terug te grijpen.

Begin Juni '44 was de invasie in Normandië een feit geworden. De spanning om wat komen ging steeg met name in de illegale wereld tot haar hoogtepunt. De val der gehate bezetters werd nog slechts een kwestie van kilometers geacht en het werd duidelijker dan ooit, dat er hard, heel hard moest worden aangepakt, wilde men niet onvoorbereid met de bevrijding kennis maken.

De provinciale KP-organisatie, nog steeds bestaande uit slechts twee ploegen, liet met het oog op de te verwachten activiteit in de toekomst nogal wat te wensen over. Aan uitbouw van het KP-apparaat was nog in het geheel geen aandacht besteed, deels niet omdat zulks door de KP'ers onnodig was geacht, anderzijds niet omdat de leiding der twee ploegen de handen voortdurend te vol had met de gewone werkzaamheden.

Daar kwam nog bij, dat Bertus, de LKP-leider van het Westen en de meest aangewezen figuur om de voortgaande ontwikkeling der KP in goede banen te leiden, op 15 Mei '44 in handen van de bezetter was gevallen. Doordat de Top-LKP er aanvankelijk niet in slaagde zijn opvolging op gelukkige wijze te regelen, werd de toch al enigszins losse band tussen Top-LKP en provinciale-KP er niet hechter op, hetgeen beïnvloeding in de door de

¹⁾ Zie pag. 376 e.v.

Nicolas Bruin
Huisvesting KP.

Rens Prins
(Henk)

Klaas Ritzema

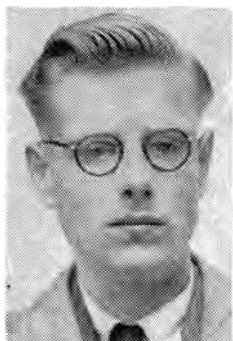
Jacobus P. H. Frencken
(Rinus)

Albertus Reulen
(Ber)

Op 12-7-'44 werden ten gevolge van arrestatie Klijzing (zie hieronder) de KP'ers Prins en Ritzema gearresteerd, benevens hun gastheren, waarvan Bruin niet terugkeerde. Zie ook Van 't Laar, pag. 247, en Klaasse, pag. 257.

Beiden: tevens KP-Roermond. Gearresteerd 22-5-'44 in de Van Breestraat te A'dam op door landwacht bezet adres. Zie voetnoot pag. 264.

Ernst Klijzing
(Ad)
Tevens: studentenverzet,
CS VI.
Gearr. 25-6-'44 bij verkeerscontrole van landwacht.
Zie pag. 527 e.v.

Gerardus J. Veldman
(Landman)
Gesn. 11-10-'44 in vuurgevecht met landwacht te Ursum op terugweg van afwerpterrein.

Johannes M. Voskuil
(Lange Hans)
Tevens: GDN.
Gearr. 22-6-'44 in Brussel i.v.m. werkzaamheden voor GDN.

Dirk Bakker
Contact KP.

Johan Blokker
Huisv. KP.

In de nacht van 1/2-9-'44 bezocht de SD, vermoedelijk ten gevolge van andere arrestaties, de adressen van Bakker, Blokker en Zonderhuis (zie pag. 249). Bakker, die weigerde de SD in te lichten omtrent adres van medewerker, werd bij zijn woning neergeschoten en overleed enige dagen later. Blokker werd gearresteerd.

Deze 10 personen behoorden tot de KP-Alkmaar.

Nicolaas A. Broers
(Nico Bolken)
KP-Hoorn.
Op 20-2-'45 bij straatcontrole in Venhuizen door landwacht in vuurgevecht neergeschoten.

Cornelis Koppes
Huisv. KP-Hoorn.
In de nacht van 31-5-'44 op 1-6-'44 vond N. Koppes in vuurgevecht tussen KP-Hoorn en landwacht de dood. Nog dezelfde dag werd na huiszoeking zijn broer Corn. Koppes gearresteerd. Zie pag. 526 e.v.

Nicolaas Koppes
(Ben)
KP-Hoorn.

Dirk J. Buis
(Dick)
Sabotage-ploeg Het Gooi.
Gearr. 11-4-'45 in vuurgevecht met Duitsers, na wapendropping. Dezelfde dag gefusilleerd.

Roelof S. van Duin
(Siem)
KP-Kennemerland.
Gearr. 12-1-'45 t.g.v. provocatie.

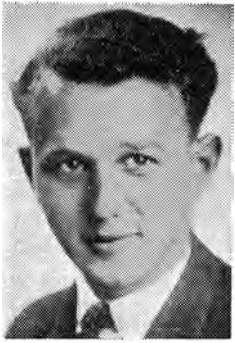
landelijke KP-leiding gedachte richting zeker niet ten goede kwam. Wel was in Bertus' plaats de Rotterdamse KP'er, Witte Piet benoemd en wel was Johannes Post naar Amsterdam gezonden, maar beiden stonden te ver van de Noordhollandse KP'er af (de eerste, door geografische afstand, daar hij te Rotterdam zijn verblijf hield; de ander door zijn onbekendheid met de verhoudingen in deze provincie) om voldoende invloed op de gang van zaken te kunnen uitoefenen. Op grond van verschillende overwegingen werd de Westlandse KP'er Otto, die enigermate met de toestand in Noord-Holland op de hoogte was, door de Top-LKP naar Amsterdam gezonden teneinde de provinciale leiding in handen te nemen met als bijzondere opdracht de provincie voor de sabotage' gereed te maken.

Dat door deze benoeming enkele leidinggevende figuren uit de Noordhollandse KP werden gepasseerd zegt meer over de vooral in die tijd vage en warrige verhouding tussen landelijke en provinciale KP-leiding dan over die leidinggevende figuren zelf, hoewel zij misschien rijkelijk jong voor deze provinciale functie moesten worden geacht. Dat laatste zagen zij trouwens zelf ook wel in, want op de eerste bespreking, die Fritz en Pierre van de KP-Alkmaar en Han van de KP-Purmerend, die ook in de ploeg van Enkhuizen had gezeten, met Otto hielden, kozen zij hem, als oudste, tot hun provinciale leider zonder iets van de Topbenoeming af te weten.

Otto kwam op de dag, dat de KP-Amsterdam na de Weteringschansdébâcle een volslagen chaotisch beeld vertoonde, en in de week, dat de KP's Alkmaar en Hoorn volledig uit elkaar waren geslagen. In deze heksenketel zou hij, als buitenstaander, niet veel hebben kunnen uitrichten, indien hij zich niet spoedig de medewerking van de bijna tegelijk met hem in Amsterdam gearriveerde Fritz en Pierre had kunnen verzekeren. Geholpen door de LO slaagden zij er na enorme inspanning in binnen enkele weken een KP-apparaat te Amsterdam uit de grond te stampen, dat er zijn mocht.

Op dat moment — medio Augustus '44 — kon pas de volle aandacht worden geschonken aan de uitvoering van de — zoëven genoemde — bijzondere opdracht. Allereigen waren nieuwe knokploegen aan het opkomen, die binnen de kortst mogelijke tijd op poten dienden te worden gezet. In de Haarlemmermeer, in Wormerveer, in Enkhuizen, in Kennemerland, in het Gooi, overal viel nieuw KP-leven te bespeuren, dat voorwat de twee eerstgenoemde plaatsen betreft, nog in Augustus ten overstaan van de provinciale leiding aan de LKP kon worden toegebracht.

Het is interessant om even in het kort na te gaan, wat voor een moeilijkheden een ploeg als de KP-Haarlemmermeer heeft gehad om het zover te krijgen. Begin '44 kwamen twee LO'ers uit Heemstede — onder wie de plaatselijke LO-leider Jan van Heemstede (Marinus Vaumont †) — tot de conclusie, dat het met het oog op de gevaarlijke activiteit van enige provocateurs dringend noodzakelijk werd een eigen knokploeg te vormen. Men zocht daartoe enkele mariniers aan, die echter als OD'er geen toestemming van de OD-leiding konden krijgen in dit opzicht actief te worden. Via een LO-contact kregen de Heemstedenaren daarop verbinding met het LKP-Toplid Arie (Hilbert van Dijk †) te Amsterdam, die toezegde voor enkele KP'ers te zullen zorgen. Zo geschiedde en reeds waren de plannen voor de ploeg in een vergevorderd stadium gekomen toen de al aangevoerde KP-leider werd gearresteerd, waarmee tevens verschillende contacten, die over de man „liepen”, verloren gingen. Intussen (het was al Juni geworden) was er ook verbinding gekomen met de LO-districtsleider van de Haarlemmermeer, die ook al enige tijd met plannen voor een eigen knokploeg rondliep en wiens jongens reeds een enkele maal met de ploeg van Fritz Conijn waren opgetrokken. Hij onderhield relaties met Fritz uit Alkmaar, Johannes Post uit Amsterdam, e.a. KP'ers uit de omgeving, o.a. met Jan van Heemstede, die het plan tot oprichting van een eigen KP niet opgegeven had. Met enkele inderhaast

*Albertus A. M. Hoekstra
(Dick)*

*Johan v. d. Hulst
(Beer)*

*Bernardus J. Lenderink
(Flip)*

*Karel B. van Seventer
(Karel'tje)
KP-Haarlemmermeer.
Gearr. 13-3-'45 in Zwaa-
nenburg verm. door verraad.
Bij ontluichtingspoging
neergeschoten.*

*Klaas de Boer
KP-Purmerend
(Waterland).
Gearr. 6-2-'45. Zie pag.
534.*

Deze 3 personen behoorden tot de KP-Haarlemmermeer. Gearresteerd 8-9-'44 te Abbenes door landwacht tijdens wapentransport. Na 4 uur verhoor, ter plaatse gefusilleerd.

*Laurentius Beumer
(Lauw)*

*Willem Woestenburg
(Win)*

*Nicolaas J. Jonk
(Chris)*

Liep op 28-6-'44 met koerierster in de val op door SD bezet adres in A'dam. In vuurgevecht gewond. Vluchtte, doch werd door andere, gealarm. Duitsers gearr. Koerierster ontkwam.

*Wilhelmus C. Konijn
(Roel)*

Bij overval op BR-Purmerend, dd. 29-12-'44, verzette zich een politieagent, op wie geschoten werd. De kogel kaatste van een metaalen plaatje in diens kleding terug en trof Konijn, die enkele dagen later aan zijn verwondingen overleed.

*Willem Stolp
(Wim)
Gearr. 14-2-'44 in de trein bij PB-contrôle.*

Op 6-2-'45 bij poging om piloten van zojuist neergeschoten vliegtuig per bootje in veiligheid te brengen, beiden gearresteerd en in daarop volgend gevecht met Duitsers neergeschoten.

Deze 5 personen behoorden tot de KP-Purmerend (Waterland).

*Johannes Ruyter Sr
Wapendepot.
Gearr. 7-1-'45.*

*Joris Ruyter Jr
(Jos)
Gearr. 31-12-'44.*

*Johannes P. de Barbanson
(Jan)*

*Hermanus A. Groenendijk
(Piet)*

Pieter Hartog

Beiden : KP-Purmerend (Waterland). Gearresteerd door het optreden van een provocateur, die zich voor Zeeuwse evacuë uitgif.

Deze 3 personen behoorden tot de KP-Zaanstreek. Allen gearresteerd 11-9-'44 door landwacht in Wormerveer bij poging tot hulp aan piloten.

opgetrommelde jongelui probeerde men in gezamenlijk overleg alvast maar een overval op het DK van Hoofddorp, doch dit bleef zonder succes. Na nog meer teleurstellingen wist de Haarlemmermeerse LO een bespreking tussen de pas gevormde provinciale leiding en de Heemstedenaren te arrangeren. Otto, Han en Pierre kwamen te dien einde op 26 Juli '44 naar Haarlem, maar moesten onverrichterzake terugkeren, omdat de man met wie de bespreking zou worden gevoerd, de genoemde Jan van Heemstede, een dag tevoren was neergeschoten na een gepleegde overval op het politiebureau te Heemstede ter bevrijding van enige daarin opgesloten onderduikers. En zo werd het toch nog Augustus eer ten overstaan van de provinciale leiding, te Hillegom een knokploeg — die intussen al enkele succesjes had weten te boeken, o.a. de bevrijding van een KP'er uit een politiebureau — kon worden geïnstitueerd. Toen in diezelfde maand de in landelijk verband plaats vindende overvallen op posttransporten moesten worden uitgevoerd, kon daar aan worden deelgenomen door de ploegen Amsterdam, Purmerend en Haarlemmermeer.

Voor het eerst in de Noordhollandse KP-geschiedenis kon men met enig recht gaan spreken van de KP-Noord-Holland in de zin als aan het begin van dit hoofdstuk omschreven; een provinciale organisatie, binnen welker raam aan alle in aanmerking komende ploegen een vaste plaats was toebedeeld en waarin de leden zich gedroegen naar door een leiding gegeven richtlijnen. De totstandkoming dezer organisatie scheen op het nippertje te zijn, want algemeen werden de bevrijding en de daarmee noodzakelijk geachte sabotage op grote schaal in die laatste dagen van Augustus aanstaande gedacht. Het Landelijke Sabotage Commando (LSC), dat in feite de functies van de Top-LKP over zou moeten nemen, was op 25 Augustus '44 in werking getreden en reeds waren de eerste bevelen tot spoorweg-sabotage het land ingestuurd.

Toen kwam Dolle Dinsdag.

Een golf van geruchten bracht heel het land in een opgewonden feeststemming. Voor de KP scheen het zo lang verbeide uur „U” aangebroken en met laaiend enthousiasme stortte men zich op de sabotage. Daar de sterkte van de KP-Noord-Holland bij lange na niet was berekend voor de nieuwe, zeer omvangrijke taak (tot 5 September telde de KP-Noord-Holland slechts plm. 50 leden), werd in allerijl begonnen nieuwe ploegen te vormen, waarbij voornamelijk gebruik werd gemaakt van krachten uit het voormalige Nederlandse leger.

De geruchten bleken al spoedig onwaar te zijn, maar de KP had er een belangrijke uitbreiding aan te danken. Nog in de maand September kreeg de KP-Purmerend (nadien KP-Waterland genaamd) de beschikking over meer dan honderd manschappen; de KP-Haarlemmermeer (die de bescherming van de op verschillende plaatsen ondermijnde ringdijk tot taak had) over een zelfde aantal. Ook de Zaanstreek en het Gooi lieten zich niet onbetuigd.

Hoorn kreeg zijn oude, in Juli gedeeltelijk naar Amsterdam uitgeweken ploeg, begin September weer terug, die toen onder leiding werd gesteld van Duitse Karelkje, een reeds in '42 ondergedoken Duitse militair, die tot de tegenslagen in Alkmaar op 12 Juli '44 voortdurend deel had uitgemaakt van de KP-Alkmaar. Al deze KP'ers werden in ploegen verspreid over diverse plaatsen en in een koortsachtig tempo getraind door oudere, bij voorkeur militair geschoolde KP'ers.

Onder al deze bedrijven door kwam de order af, over te gaan tot vorming van de Binnenlandse Strijdkrachten (BS).

DE KP IN DE BS

De Regering te Londen wees als dragers van het gewapende verzet aan: de LKP, de OD en de RvV. Deze drie volkomen gelijkberechtigde organisaties gingen samen vormen het

Nederlandse ondergrondse leger of wel de BS. Noord-Holland werd verdeeld in vier gewesten: het Gooi (9), Amsterdam (10), — dat hier buiten beschouwing blijft —, Noord-Holland boven het Noordzeekanaal (11), Haarlem en de Haarlemmermeer (12), welke gewesten weer waren onderverdeeld in districten. Aanvankelijk stonden deze gewesten en ook de districten en plaatsen onder commando van een zgn. delta- of driehoeksleiding, waarin een vertegenwoordiger van elk der deelnemende organisaties zitting had. Later, in November, werd deze commandovorm, die militair gezien een onding was, gewijzigd in een eenhoofdige commando, voorzien van een staf, waarbij alle drie organisaties waren „geaccrediteerd”. Vanaf het eerste ogenblik viel te voorspellen, dat deze Londense maatregel uit zou lopen op een onderlinge strijd om de macht. De OD achtte zich superieur op grond van zijn — naar zuiver militair maatstaven gemeten — uitstekend kader (voornamelijk oud-officieren), de KP en de RvV meenden echter rechten te mogen doen gelden op grond van de grootste verzetservaring. De KP verkeerde in die strijd in de meeste gewesten in het nadeel doordat haar leiding danig was verzwakt door het uitvallen van uitstekende medewerkers en doordat zij kwantitatief ver in de minderheid stond. Slechts in het district Haarlemmermeer kon worden gesproken van een volledige superioriteit van de LO-KP. In het Gooi nam de OD een sterk overheersende positie in (de OD-Delta-vertegenwoordiger meende zelfs het volledige verzetscommando van het gewest op zich te moeten nemen en moest hierover van hogerhand tot de orde worden geroepen), terwijl in het commando van gewest II zelfs maandenlang geen KP-vertegenwoordiger zitting had; officieel niet omdat dit gewest zo goed als geen KP'ers ter beschikking zou hebben, in feite niet omdat noch de KP-Waterland noch de KP-Hoorn bereid waren in één verband samen te werken met mensen, die naar haar zienswijze eerst op het verzetstoneel waren verschenen toen het er nog slechts om ging de kluisen te verdelen.

Eerst na veel overreding slaagde men erin (mede dank zij de goede houding van de gewestelijke OD-commandant) in December '44, Bert (Egbert Snijder †), de toenmalige commandant van de KP-Waterland, te bewegen in de gewestelijke staf zitting te nemen. Toen hij kort daarop werd gearresteerd, nam Han zijn functie over.

Inmiddels werd ook Pierre, die zich vanaf September '44 had belast met het onderhouden van belangrijke SD-contacten, in de gewestelijke staf opgenomen. Door een handige manoeuvre wist deze de meeste oud-KP'ers en die zich met hen één gevoelden, te bundelen in de Economische Sabotage Afdeling der BS, waardoor in dit gewest een einde werd gemaakt aan de „KP in de verstrooiing”. Dank zij de activiteit dezer sabotage-afdeling konden enorme voedselvoorraden worden afgedragen aan de LO, die er in het uitgehongerde Westen wel raad mee wist.

Algemeen bezien, biedt de organisatorische ontwikkeling van de na-Septembertijd een weinig verkwikkend beeld. Wederzijdse achterdocht, „Streberei”, wanbegrip en een nerveuze geprikkeldheid vormden bron van veel ellende, die zeker voorkomen had kunnen worden als de vanuit Londen uitgevaardigde directieven niet zo volledig waren gespeend geweest van alle kennis omtrent de tussen de diverse verzetsorganisaties heersende verhoudingen.

KP-ACTIVITEIT IN DE BS

Niettegenstaande al het geharrewar over invloed en macht mag toch worden geconstateerd, dat het actieve (sabotage)werk voor een groot deel werd gedragen door KP en RvV,

*Egbert Snijder
(Bert)
Leid. KP-Waterland.
Gearr. 6-2-'45. Zie pag.
534.*

tussen welke twee organisaties in de BS-tijd een goede samenwerking heeft bestaan. Beide organisaties kwamen overeen een zgn. GSA (Gewestelijke Sabotage Afdeling) in het leven te roepen.

Deze GSA bestond uit een aantal sabotageploegen, waarin de KP'ers en RvV'ers tezamen optrokken.

Wij moeten hierbij volstaan met een greep te doen uit het vele, dat is gepresteerd.

Een groot aandeel had de KP in het verzorgen van de droppings, dank zij een aantal afwerpterreinen in Waterland en in de omgeving van Hoorn en Haarlemmermeer. Tevens dient gewag te worden gemaakt van het Commando Afwerpterreinen der BS, dat veruit de meeste wapens in ontvangst heeft genomen. Meer dan duizend ton gevechtsmateriaal plus diverse agenten werden via de BS-terreinen aan de Zomerdijk aangevoerd. Toen de bevrijding op 5 Mei aanbrak, bezat de BS in gewest 11 even veel wapenmateriaal als de aldaar vertoevende Duitse legeronderdelen.

Belangrijk waren ook de door de gehele provincie verrichte overvallen op de bevolkingsregisters rond de jaarwisseling '44-'45, waarvan ongeveer 50 secretarieën de dupe werden. Om deze actie was door de LO gevraagd i.v.m. de zgn. Liese-Aktion, die erop was gericht om het laatste en grootste deel der Nederlandse mannelijke bevolking naar Duitsland te deporteren.

Niet onvermeld mag blijven het grote aantal liquidaties van provocateurs en dergelijke lieden, na September gepleegd. In het BS-district Hoorn werden in het voorjaar '45 serieuze plannen besproken tot het elimineren van de gehele landwacht. Toen het bij plannen bleef besloot de KP-Hoorn niet langer te wachten. Zwaar bewapend trok men er op zekere dag op uit in een vrachtauto, gecamoufleerd met stropakken, teneinde alle landwachters neer te schieten, die hun pad mochten kruisen. Na een tocht door heel West-Friesland trof men te Zwaag drie fietsende landwachters, die zonder pardon met kogels werden doorzeefd. Des avonds lag er (begrijpelijk) een telegram van de districtscommandant der BS van de volgende inhoud: „Alle acties tegen landwacht staken in verband met droppingvelden. Toestand moet rustig blijven in West-Friesland.”

Zeer geruchtmakend was de liquidatie van de NSB-burgemeester en de NSB-boerenleider te Edam, die op een allergeheimzinnigste wijze plotseling uit de dorpsgemeenschap verdwenen, ontvoerd door de KP-Waterland en na een lekenrechtspraak gefusilleerd. De gevolgen waren ernstig. Er lekte iets van uit en toen een nichtje van de boerenleider één der KP'ers herkende, volgde ze deze tot het huis van Klaas de Boer (†) — bij wie de KP steeds gastvrijheid genoot —, waarna zij de SD waarschuwde. Er volgde eerst nog huiszoeking bij een verkeerde De Boer, maar even later werden toch Bert en zijn gastheer Klaas de Boer gearresteerd. De andere KP'ers waren reeds vertrokken. Beiden werden op 13 Februari aan de Jan Gijzenkade te Haarlem gefusilleerd als represaille op een in die plaats gepleegde liquidatie.

Wat er tenslotte op het gebied der sabotage in Noord-Holland is gebeurd, is binnen het kader van dit hoofdstuk voor geen honderdste deel weer te geven. Zowel het verkeer te land (door het opblazen van bruggen, het leggen van bandenbommen, het spannen van explosieve kabel etc.) als dat te water (door het doen zinken van schepen en het onbruikbaar maken van sluizen) werd grotendeels lam gelegd. Wat in dit opzicht in de Zaanstreek werd gepresteerd is verbluffend, terwijl het Waterland daarbij zeker niet is achtergebleven.

Van alles wat door de KP-Noord-Holland is verricht werd in dit hoofdstuk slechts een zeer globaal overzicht gegeven. Men zal er slechts een gering gedeelte van haar activiteit in terugvinden, de opsomming der wapenfeiten is lang niet volledig. Doch de grootheid van

het KP-verzet staat of valt niet met de lengte van de lijst van wapenfeiten. De grootheid ligt hierin, dat eenvoudige mensen naar de mate van hun vermogen hebben gevochten voor een hoog ideaal en dat zij voor de verwezenlijking van dat ideaal hun leven van uur tot uur veil hebben gehad. Misschien waren hun talenten niet vele, maar met de talenten, die zij hadden, hebben zij gewoekerd tot het einde. Doordat zij getrouw zijn geweest in het kleine heeft hun werk vrucht gedragen, van de een vijfvoud, van de ander tienvoud en van sommigen honderdvoud. Zij hebben zich gedragen als goede en getrouwe dienstknechten.